

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

De laatst verschenen aflevering van deze artikelenreeks staat in de jaargang 2009, p. 254-264.

“Vroeger was het leven een stuk simpeler. Een mens werd een held. En dan kreeg hij, bij wijze van beloning, een standbeeld. Of in het slechtste geval een straat. Dezer dagen beleven standbeelden barre tijden : hun handen worden afgehakt, ze worden overgoten met rode verf en uitgejouwd.”

“Een standbeeld is, postuum althans, het hoogste wat een mens kan bereiken in het ondermaanse. Een stenen verzetsteken tegen het vergeten.”

“In België blijven oude, stenen helden [...] voor altijd bestaan. Ook al waren de levende versies bij nader inzien wreedaardige massamoordenaars, ze blijven gezellig onder ons.”

(S. Tormans, in : Knack, 28 juli 2010, p. 29)

*“Zuster Immaculata die al vier en dertig jaar
verlamde oude mensen wast, in bed verschoont,
en eten voert,
zal nooit haar naam vermeld zien.
Maar elke ongewassen aap die met een bord: dat hij
vóór dit, of tegen dat is, het verkeer verspert,
ziet 's avonds reeds zijn smoel op de tee vee.”*

(Gerard Reve)

“Dood is iemand pas echt als niemand hem zich nog kan herinneren”.

(Walter van den Broeck, Brief aan Boudewijn)

CXI – GEVELBEELDEN VILLA DES DAUPHINS

Verdwenen; voorheen Albert I-Promenade

Twee beeldengroepen (in brons?) op de voorgevel van Villa des Dauphins (architect Léopold Delbove; 1887-1888) op de Albert I-Promenade. De sculpturen lijken niet te lang gestaan te hebben op deze plek. Mogelijks al opgeëist tijdens W.O.I omwille van het metaal?

Beeldhouwer ongekend

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C2630

CXII – GEVELBEELD VILLA TORHOUTSESTEENWEG

Verdwenen

Stenen gevelbeeld voorstellende “Karel de Stoute” (“Charles le Téméraire”) ingewerkt in het hoekgedeelte van een belle-époquevilla destijds staande hoek Torhoutsesteenweg/Koninginnelaan.

Beeldhouwers : Balthasar Mouton en assistent Emile Seynaeve

Verdwenen bij sloop villa; huidige bewaarplaats onbekend

Iconografie : OOIB3/118

CXIII – GEVELBEELD VOORM. SOLDATENKRING

Ieperstraat 24

Heiligenbeeld in een nis hoog in de gevel van de voorm. Soldatenkring (later lange tijd locatie van de Astridbibliotheek).

Het is onduidelijk welke heilige voorgesteld is (man in liturgisch gewaad met afhangende stola (wat duidt op een bisschop); beeld verweerd en eventuele heiligenattributen ontbreken); normaliter moet het om een beschermheilige van jeugd of militairen gaan. Beeldhouwer ongekend

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C0419 en FT/B0918

CXIV – OORLOGSGEDENKTEKEN 1914-1918 IN HET KONINKLIJK ATHENEUM

Kon. Atheneum, Leon Spilliaertstraat

Het oorlogsgedenkteken in de hall van het Kon. Atheneum in de Leon Spilliaertstraat, waarop de namen van de gesneuvelde leerlingen uit de school voorkomen , werd op zaterdag 22 oktober 1921 plechtig ingehuldigd.

Het ontwerp was van ene genaamde Fontaine, de uitvoering van de in Oostende wonende beeldhouwer Prosper Baeyns.

Literatuur :

De Zeewacht, 29 oktober 1921.

CXV – GEDENKTEKEN BEIDE WERELDOORLOGEN MILITAIR HOSPITAAL

Godtschalckstraat

Opgevat als een soort muurepitaaf met twee pilasters die een boog schragen. Een kruis fungeert visueel als sluitsteen van de boog.

In het veld volgende tekst in reliëf :

IN MEMORIAM

1914-1918

1940-1945

Daarboven het symbool van de geneeskunde (slang rond staf) geflankeerd door een lauwertak en een eikentak.

Iconografie :

Foto op Beeldbank Oostende M004058; M0011386

CXVI – STEDELIJK HERDENKINGSMONUMENT VOOR DE OORLOGSHELDEN

Begraafplaats Stuiverstraat

Korte ronde zuil met 4 poortvormige openingen onderaan;
tekst op de zuil :

OOSTENDE HERDENKT ZIJN HELDEN
daarboven een gesculpteerd stadswapen.
Bovenop de zuil staat een vuurpot.

Jaarlijkse huldeplechtigheid op 1 november.

Iconografie :

Foto op de Beeldbank Oostende FT/C3368

CXVII – OORLOGSMONUMENT TER NAGEDACHTENIS VAN DE SLACHTOFFERS VAN DE MOTORTORPEDOBOTEN-RAMP IN DE HAVEN VAN OOSTENDE 1945

Visserskaai

Op 14 februari 1945 deed zich in de voorhaven van Oostende, achter het Station, een ramp voor met motortorpedoboten die enkele tientallen slachtoffers heeft gemaakt en vijf Canadese en zeven Britse motortorpedoboten heeft vernield. “De Plate” bracht deze oorlogsramp al in 1986 onder de aandacht (86/42-45).

Het ongeluk gebeurde na de bevrijding van Oostende (8 september 1944), maar vóór de wapenstilstand.

Wellicht is de ramp bij toeval veroorzaakt : een deel van de benzine die die dag overgeladen werd uit de schepen moet op het water terechtgekomen zijn, heeft vuur gevat en zich razendsnel verspreid. De brand ging gepaard met meerdere ontploffingen die schade veroorzaakten aan pieren en staketsels van de carferrykaai en in de voorhaven.

Over het precieze aantal slachtoffers de bronnen uiteenlopende cijfers. Het nieuwe monument zelf vermeldt 26 Canadezen die omkwamen bij de ramp en 36 Britten. De meest betrouwbare en exhaustieve lijst met slachtoffers komt van de Naval Historical Branch die wel benadrukt dat het geenszins kan garanderen dat de lijst volledig en/of helemaal correct is. In combinatie met de gegevens van de Commonwealth War Graves Commission kon, onder voorbehoud, een namenlijst van slachtoffers met bijkomende gegevens m.b.t. hun begraafplaats worden samengesteld.

De brand en de ontploffingen eisten een zware tol bij het Canadese ‘29th Motor Torpedo Boat Flotilla’, dat 5 boten en 26 mannen verloor.

De Royal Canadian Naval Association (RCNA) en de Canadian Coastal Forces Veterans Association richtten in Oostende een gedenksteen op ter nagedachtenis van de slachtoffers. De gedenksteen, waarop enige duiding en de namen van de slachtoffers, werd op 8 mei 2003 plechtig onthuld op de Visserskaai.

Het programma zag er als volgt uit:

- 10.00 uur: *De muziekkapel, de vaderlandslievende verenigingen en de Canadese delegatie verzamelen op het Stationsplein*
- 10.15 uur: *Onthaal van de genodigden op de Visserskaai*
Vertrek van de optocht van het Stationsplein naar het monument
- 10.30 uur: - *Welkom door de heer Jean Vandecasteele, burgemeester van Oostende*
Toespraak door de heer Paul Breyne, gouverneur van West-Vlaanderen
Onthulling van het monument
Voorlezing van de namen van de slachtoffers
Last Post
Bloemenhulde en poëtisch bezinningsmoment

Nationale volksliederen

- 11.15 uur: *Vertrek in optocht naar de terminal van Hoverspeed (Station)*
- 11.30 uur: *Receptie aangeboden door het Stadsbestuur*

De plechtigheid werd onder meer bijgewoond door (minstens) één ooggetuige van de ramp, door een uitgebreide delegatie uit Canada (een 75-tal mensen) en door de Canadese ambassadeur in België. Daags voordien werd de Canadese delegatie ontvangen door het Oostendse stadsbestuur.

Iconografie :

- Eén van de weinige bestaande foto's van de ramp van 14 februari 1945 is afgebeeld in het boek "De bevrijding van Oostende" (1994).
- Foto's van de onthulling van het monument in de "Zeewacht" en "Tijdingen" van een week na het gebeuren en in "Het Visserijblad", juni 2003.
- Beeldbank Oostende : M010079, M010080, M010795
- Beeldarchief regionale zender Focus/W.T.V.

58 jaar na datum was wel een hele grote marge om een herdenkingsmonument te plaatsen. Maar ook de gedenkplaat voor slachtoffers van de Duitse aanval op de Conscienceschool liet lang op zich wachten (zie De Plate 09/258).

CXVIII – MILITAIR MEMORIAAL “HULDE AAN ONZE OORLOGSVRIJWILLIGERS”

Frère Orbanstraat; rondpunt bij Stijn Streuvelsstraat en Boogschutterstraat

Rechtopstaande grijze hardsteen waarop drie metalen versierselen : eerst een plaat met de gekroonde letter V waarin drie hoofden van militairen in profiel verwerkt en de data 1830, 1914-18 en 1940-45; dan plaat met de tekst ; tenslotte onderaan twee symmetrische lauwertakken.

Ingehuldigd ca. 1988 op de plaats van de verdwenen "Soldatenberg", een aarden brugaanzet van de verdwenen "Albertbrug" over de Frère Orbanstraat, die vroeger als exercitieterrein werd gebruikt door het lokaal regiment.

Iconografie :

Foto's op de Beeldbank Oostende FT/D0234 en FT/D0235 (inhuldiging); M011446 en M011449

CXIX – GEVELBEELD OUDE VOLKSBOND

Verdwenen; destijds Kan. Dr. Louis Colensstraat

Verdwenen toen het gebouw werd gesloopt ca. 1970.
Beeldhouwer onbekend

Iconografie :

Te zien op OOIB1, 67b

CXX – GEVELBEELD “SINT-ANTONIUS”

Sint-Antoniuskerk, Opex

Gevelbeeld aan de Sint-Antoniuserk
Beeldhouwer onbekend

Iconografie :
Beeldbank Oostende PK/B1008, PK/B1010, M002503

CXXI- GEVELBEELD "SINTE GODELIEVE"

Sinte-Godelievekerk; Nieuwpoortsesteenweg

Bakstenen reliëfsculptuur op de gevel gerealiseerd door Daniël Devriendt (Wilskerke, 1907 – Madrid Plata, 1988)(die ook het kruisbeeld in de kerk sculpteerde).

Iconografie :
Beeldbank Oostende PK/B3388, FT/C0798

CXXII – GEVELBEELD KAPUCIJNENKERK

Cirkelstraat

Neo-barok madonnabeeld van de Brugse beeldhouwer P. De Wispelaere. Geplaatst in 1961 nav. de restauratie van de kerk ca. 1959-60.

Het bedrijf van kerkelijk meubilair en religieuze sculpturen De Wispelaere leverde al in 1904 de biechtstoelen voor de Sint-Peter-en Pauluskerk. In 1934 leverde P. De Wispelaere een H. Hartbeeld voor de gemeente Oostkamp (waar zijn broer pastoor was).

CXXIII – GEVELBEELD DOMINIKANENKERK

Christinastraat

Beeld van de H. Catharina van Siëna, patrones van de kerk
Beeldhouwer ongekend

Iconografie :
Beeldbank Oostende M004802, M003509

(wordt vervolgd)

ERRATUM AAN HET JUNI-NUMMER

Blz. 2010-156.
Verwijzing (57), laatste lijn: lezen 1996 i.p.v. 1930.